

Вступ. Стилї мистецтва

Протягом усього існування людства його супроводжувало мистецтво. За цей час воно активно розвивалося, набуваючи нових форм і втілюючи нові стилі.

У мистецтві поняттям стиль визначають вагомі етапи та напрями його розвитку. Художній стиль характеризує втілене мовою мистецтва відображення історичного життя суспільства, естетичних поглядів різних суспільних груп певної епохи або творчого напрямку.

Кожна епоха створювала власний неповторний стиль у мистецтві, що через поєднання різних виразових художніх засобів і прийомів відбивав та узагальнював типові для цієї епохи теми, ідеї, світогляд людей.

Поняття «стиль» часто використовується в нашому повсякденному житті, як-от: стиль роботи, стиль одягу, стиль гри тощо. Про стиль говорять у літературознавстві, лінгвістиці, мистецтвознавстві, естетиці, культурології.

Стиль відображає також характерні ознаки національної або етнічної своєрідності, наприклад: східний, слов'янський, скандинавський, іспанський, африканський стилі тощо. Ідеться про національний стиль.

У європейському мистецтві народжувалися, формувалися, розвивалися, а потім змінювали один одного різні мистецькі стилі. Їх поява була зумовлена зрушеннями у світогляді людей, змінами художніх уподобань епохи, що давали поштовх до пошуку якісно нових художніх форм. І кожен стиль, самоцінний та самодостатній, був продуктом свого часу, відбиваючи світосприйняття людей. ***В історії мистецтв, культури ці стилі здобули назву «великі європейські стилі». античний, візантійський, романський, готичний, Ренесанс, бароко, рококо, класицизм, романтизм, реалізм.***

Яскраві ознаки стилю виявлялися переважно в одному або кількох видах мистецтва. Наприклад, споруди романського та готичного стилів; живопис і скульптура Ренесансу та бароко, музика класицизму й романтизму, живопис реалізму.

Античний стиль безпосередньо пов'язаний з давньогрецькою та давньоримською культурою, античними філософією та міфологією. Він відомий, зокрема, чудовими пам'ятками архітектури та скульптури. Ці неперевершені твори досі викликають у нас захоплення своєю неповторною красою і довершеністю. Для архітектурних споруд Давньої Греції була характерна збалансованість композиції та рівновага їхніх частин. Саме в архітектурі Еллади було вироблено сувору систему, засновану на пропорційному співвідношенні всіх частин будівлі. Склалася три класичних ордери, які продовжують застосовуватися й нині: доричний, іонічний і коринфський (вигляд вершин колон). Давньогрецька архітектура була такою гармонійною та цілісною, що згодом пізнішими стилями сприймалася як першоджерело - еталон для наслідування. Давні римляни, як хороші «учні» греків, не тільки повністю перейняли їхню спадщину, але й розвинули її. Колізей, тріумфальні арки, колони, циліндричні склепіння, прекрасні скульптури знатних людей, богів, богинь, рельєфи, дивовижний художній розпис до сьогодні вражають своєю гармонійністю.

Найхарактерніші ознаки *візантійського стилю* - витонченість, розкіш і вигадливість - яскраво втілювалися в культових християнських спорудах, де зовнішня простота поєднувалася з пишнотою декору інтер'єру. Для його оздоблення використовували глазуровану плитку, слоновою кістку, золото, срібло, мармур, напівкоштовні камені. У мозаїках з'явилося умовне золоте тло, фігури звелися до плоских зображень. Візантійському мистецтву ми завдячуємо створенням ікони (візантійський іконографічний канон), хрестово-купольних храмів, іконостаса тощо.

У *романському стилі* основна роль належала архітектурі. Провідними типами будівель були лицарський замок, монастирський ансамбль, храм. Замки завжди будували в місцях, зручних для захисту. Їх зводили на високих пагорбах, схилах річок, обмуровували стіною та обкопували ровом. Оскільки основною метою було дотримання міцності будівель, їхня архітектура не вирізнялася особливою витонченістю і красою.

Споруди цього стилю були строгі, позбавлені будь-яких надмірностей у декорі. Замки переважно склалися із широких круглих або чотирикутних веж із зубчастими платформами. Будівлі мали масивні стіни, вузькі вікна. Вхід до них оформлявся врізаним у стіни порталом.

Новий стиль - *Ренесанс* (Відродження) - збагатив мистецтво духом свободи й вірою в людські можливості. Саме в цей час склалося уявлення про гармонію, що панує в природі, і про людину як вінець її творіння. Саме віра в необмежені можливості людини, безмежний дух пізнання спричинили докорінні зміни і у світосприйнятті людей, і в художній творчості. Головними ознаками цього світоглядного перевороту епохи є гуманізм (віра в людину) і секуляризація (звільнення від релігійного впливу) - перехід до світського стану суспільства.

На зміну панівним гаслам Середньовіччя щодо швидкоплинності людського життя й вічного життя на «тому світі», ушлявлення всього, пов'язаного з Богом, в епоху Відродження приходять інші: людина може бути щасливою не лише на небі, після смерті, а й на землі, за життя. Навіть назви філософських праць: середньовічної («Про презирство до світу») і ренесансової («Про гідність людини») - свідчать про те, що людина доби Ренесансу чітко усвідомлювала свою роль, відчувала, що почала жити в інші, Нові часи.

Саме в епоху Відродження створено математично строгі вчення про способи передачі простору, що отримало назву система перспективи. Після її відкриття реалістичне зображення навколишньої дійсності стало обов'язковим для європейських художників.

Глибока перспектива, пропорційність, симетрія, гармонійність форм - неодмінні вимоги естетики Ренесансу. А відома теза давньогрецького філософа Протагора «людина є мірою всіх речей» отримує наочне втілення у творах мистецтва Відродження. Митці Ренесансу досягли високої майстерності у втіленні гармонійного образу людини - її фізичної краси та глибини почуттів.

Велич людини віддзеркалювалась як у пластичних, так і в просторових мистецтвах. В архітектурі значення надавалося симетрії, пропорційності, заснованій на принципі «золотого перерізу», геометрії і порядку складових частин. Архітектурним спорудам Ренесансу властиве панування півсфери купола, упорядковане розміщенням колон, арок, ніш тощо. Інтер'єри будівель (стіни і стелі) прикрашали масштабними фресками, що візуально розширювали простір приміщення і в цілому створювали враження торжества людського духу і можливостей.

Найвищого розквіту мистецтво Ренесансу набуло у творчості митців Високого Відродження та Північного Відродження, витвори яких є перлинами золотого фонду європейського мистецтва.

Спокійний, урівноважений стиль мистецтва епохи Відродження змінив емоційний, динамічний стиль бароко, що знайшов своє відображення в архітектурі, живописі, музиці й літературі.

Основними рисами бароко є прагнення до величі й пишності, контрастності, просторового розмаху, розкошу, динамічності образів, симетрії і змішування масштабів, поєднання реальності та ілюзії. Яскраве та емоційне мистецтво бароко прагнуло приголомшити глядача, пробудити в ньому піднесені почуття, але все-таки його вищою метою було служіння християнській вірі.

Архітектурі в стилі *бароко* властиві цілісність, плинність складних криволінійних форм, великі розміри споруд. У фасаді та інтер'єрі будівель зазвичай використовуються скульптури, безліч пристінків, рустовані колони, пілястри. Куполи переважно багатоярусні, складної форми.

В епоху бароко живопис став більш аристократичним, барвистим і динамічним, йому були притаманні незвичайні сюжети. Твори живопису сповнені драматизму та експресії, їм властива виражена гра світла й тіні, кольору та відтінків.

Цей час ознаменувався початком нової на той час епохи в розвитку музичної культури Європи - виникненням опери, поширенням світського мистецтва, появою великого розмаїття нових жанрів, форм, виражальних засобів, серед яких найголовнішими стали краса та виразність мелодії. Важливого значення набули сольний спів, зокрема бельканто, а також утілення в музиці багатства людських почуттів. Цей стиль збагатив музичне мистецтво утвердженням мажорно-мінорної системи, а також нових музичних форм: партити, сюїти, фуґи. У музиці бароко вершини свого розвитку досягла поліфонія, а «королем інструментів» став орган.

Рококо - вишуканий і витончений стиль початку XVIII століття, що став ніби продовженням бароко, його видозміною. Поява рококо зумовлена змінами у філософії та смаках придворної аристократії (щонайперше французької). Архітектурі цього стилю притаманні невеликі розміри будівель (салони, приміські будиночки, павільйони тощо), камерність і затишність приміщень. Ознакою рококо є вишуканість форм, що досягалася за рахунок невеликих розмірів кімнат із заокругленими кутами або ж овальних у плані, особливого декорування інтер'єрів - вишуканих, витончених, комфортних, з великим декоративним навантаженням (позолочені орнаменти у вигляді переплетень, завитків, опуклих щитів тощо, різьблені панелі, дзеркала, статуєтки, вишукані меблі). Музиці рококо також властиві камерність і мініатюрність форми, наявність граційно-грайливих образів, що втілювалися переважно у творчості французьких клавесиністів.

На зміну *романському* стилю прийшов *готичний*, споруди якого відрізнялися своїми витягнутими формами - вони ніби линули вгору. Готичне мистецтво було переважно культовим за призначенням і релігійним за тематикою. Особливе місце в ньому посідав собор - найвищий зразок синтезу архітектури, скульптури та живопису (вітражів). Храми щедро прикрашали рельєфами, статуями, зображеннями фантастичних тварин, рослинним орнаментом тощо. Великого розквіту досягло мистецтво вітража, з'явився вітарний живопис.

Масштабний простір собору, вертикалі його веж і склепінь, підпорядкування скульптури динамічним архітектурним ритмам, багатобарвне саяво вітражів справляли потужний емоційний вплив на вірян у ту пору.